

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää lausunnolla olevia norminkevennyksiä koskevia ehdotuksia oikeansuuntaisina, mutta riittämättöminä. Henkilökohtaistamisen keventämiseen ehdotettujen toimenpiteiden säästövaikutusten ei ole arvioidun suuruinen vaan selkeästi pienempi.

Koulutuksenjärjestäjien tutkintokohtaisten osaamisenarvioitaisuunnitelmien laatimisvelvollisuudesta luopumisella on näkemyksemme mukaan mahdollista vähentää koulutuksenjärjestäjien työtä. Säästöt arvioidaan jäävän siinäkin luonnoksessa esitettyä pienemmäksi. Myös huoltajien näkemysten selvitysvelvollisuudesta luopumisella voidaan vähentää koulutuksenjärjestäjän työtä pieneltä osin.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry ehdottaa, että henkilökohtaistamiseen liittyvä norminkevennykset kohdistetaan laajemmin kirjattaviin tietoihin ja tiedonsiirron sujuvuuteen, jolloin haluttu työajan säästö olisi mahdollista saavuttaa. Samalla muutosten kokonaisvaikutusten arviointi ehdotetaan tehtäväksi uudelleen ja siitä saatavat säästöt käytetään ammatilliseen koulutukseen.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää tärkeänä, että lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia opiskelijoita kohdellaan säädöksissä samanarvoisina oppijoina.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Henkilökohtaistamiseen liittyvät muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa oppivelvolliselle opiskelijalle laadittaessa, ei koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuutta tunnistaa ja tunnustaa oppivelvollisen aiemmin hankittua osaamista kuin siltä osin, kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita sekä lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muut toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää muutosta kannatettavana, mutta riittämättömänä. HOKS:n tekeminen ja päivittäminen on nykymuodossaan raskas ja aikaa vievä prosessi, joka vie henkilöstön aikaa pois opiskelijan opetuksesta ja ohjauksesta. Muutos selkeyttää opiskelun alkua oppivelvollisten osalta, kun virallisen koulutuksen järjestäjän suoritustiedot ovat ainoat, mitkä tunnustetaan ja tunnustetaan. Haasteena ehdotuksessa nähdään se, että alkuvaiheen kevennys kohdistuu vain oppivelvollisiin tilanteissa, jossa opetusryhmissä on sekä oppivelvollisia, että ei-oppivelvollisia.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että aiemmin suoritettujen koulutusten osaamisen tunnistaminen on lähinnä tekninen toimenpide. Voimassa olevien ja siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisista suorituksista tunnustaminen on siten suoraa sisällyttämistä suoritettavaan tutkintoon. Ehdotamme, että säädösmuutosten rinnalla varmistetaan tietojen siirtyminen valtakunnallisesta järjestelmästä koulutuksen järjestäjän järjestelmään riippumatta siitä, onko opiskelija oppivelvollinen vai ei. Tällöin normipurku kohdistuisi kaikkiin opiskelijoihin ja se vähentäisi merkittävästi ehdotettua enemmän työaikaa. Nyt koulutuksen järjestäjät tekevät suuren työmäärän siirtäessään jo suoritettuja ja Koski-palvelussa näkyvät tiedot opiskelijan HOKSille.

Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto- tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry kannattaa sitä, että velvollisuus tutkinto- tai koulutuskohtaisen suunnitelman laatimiseen poistetaan laista. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin jatkossakin huolehtia osaamisen arvioinnin yhtenäisistä käytänteistä ja laadusta, joten lakimuutoksesta ei arvioida syntyvän esitetyn mukaista säästöä.

Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin

Henkilökohtaistamiseen liittyvä muutosehdotus antaa koulutuksen järjestäjälle ja opettajalle mahdollisuuden nykyistä enemmän keskittyä opiskelijan opiskeluprosessiin ja -polkuun tekemällä oikeita asioita oikeaan aikaan ja jättämällä pois mekaanista kirjaamistyötä.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry arvioi, että muutoksen rahoitusvaikutus on arvioitu merkittävästi liian suureksi, koska mitään muuta henkilökohtaistamisen asetuksen ja HOKS:n tietosisällön mukaista kohtaa ei ole kevennetty. Opiskelijoille laaditaan HOKS joka tapauksessa ja päivitetään aina tarpeen vaatiessa. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen oppivelvollisten osalta opintojen alkuvaiheessa on pieni osa tätä kokonaisuutta.

Kirjausvelvollisuuteen jää useita kohtia, jotka ovat näennäisiä, koska jokaiselle opiskelijalle ei käytännössä ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista henkilökohtaistaa jokaisen tutkinnon osan ja yhteisen tutkinnon osan osa-alueen kohdalta osaamisen hankkimisen suunnittelua (aikataulu, oppimisympäristö), ohjausta (määrä ja sisältö) sekä arviointia (osaamisen osoittamisen suunnittelu, näyttö tai muu osaamisen osoittaminen). Yllä mainitut tekijät huomioiden Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry ehdottaa ehdotettua huomattavasti keveämpää henkilökohtaistamista, jossa HOKS:n tietosisältö olisi merkittävästi yksinkertaisempi. Opiskelu toteutuisi oppivelvollisilla opintojen alkuvaiheessa nykyistä tiiviimmin ryhmätoteutuksena niin, että opintoihin kiinnittyminen ja ryhmäytyminen paransivat ja opiskelun etenemisessä olisi mahdollista saada nykyistä enemmän vertaistukea.

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

Ei kommentoitavaa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää kannatettavana ammatillisen koulutuksen rahoituksesta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia. Samalla vaadimme ammatillisen koulutuksen rahoitusta ohjaaviin säädöksiin kirjausta, jolla ammatillisen perustutkinnon suorittaneille ammatti- ja erikoisammattitutkinto katsotaan koulutustason nostoksi. Lain ammatillisesta koulutuksesta mukaan ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarkoituksenmukainen pohjakoulutus on yleensä ammatillinen perustutkinto.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää perusteltuna, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutetaan siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä opiskelijavuosien määrä saisi alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry kritisoi tapaa, jolla ammatillisesta koulutuksesta haetaan säästöjä. Koulutuksenjärjestäjän tehtävät ovat lisääntyneet viimeisen kuuden vuoden aikana merkittävästi. Tehtävälisäyksiin ei ole allokoitu lisäresurssia valtiohallinnon toimesta, jolloin opetukseen ja ohjaukseen käytetty resurssi on vähentynyt. Tehtävien vähentämisen yhteydessä rahoitusta ei pitäisi vähentää, vaan se tulisi kohdentaa koulutustoiminnan ydintehtäviin.

Muut kommentit

Norminpurku jää ehdotetuilla muutoksilla melko vähäiseksi. Ehdotettujen muutosten lisäksi mm. näyttöjen suunnittelua ja osaamisen hankkimisen henkilökohtaistamista – erityisesti koko ammatillisen perustutkinnon suorittavien opintojen alkuvaiheessa – pitäisi keventää ja asetuksen tietosisältöä vähentää.

Toisen asteen koulutus ei ole opiskelijoiden näkökulmasta tasa-arvoisesti säädelty, koska ammatillisen koulutuksen osalta kirjaamisvelvoite on paljon suurempi kuin lukiokoulutuksessa.

Kohdistamalla kehittämisresursseja tiedonsiirron sujuvuuteen, olisi todennäköistä saada merkittäviä säästöjä. Koulutuksen järjestäjät joutuvat lähettämään HOKS:n tietosisällön mukaisia tietoja eHoksiin ja Koskeen ja nämä valtakunnalliset rekisterit pyytävät eri tietoja samoistakin kokonaisuuksista (esimerkki osaamisen hankkimisen henkilökohtaistamiseen liittyvät tiedot: ajankohdat, toteutusmuodot, oppimisympäristöt). Järjestelmiä tulee kehittää niin, että koulutuksen järjestäjä lähettää tiedot yhteen valtakunnalliseen rekisteriin, josta ne siirtyvät tarvittaessa toiseen rekisteriin ja rekistereiden tiedot kulkevat molempiin suuntiin.

Tauriainen Pekka
Vantaan kaupunki / Kasvatus ja oppiminen

Tauriainen Pekka
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry